03. לך לך. (ישע׳ מ 27-31, מא 1-16)

כז. לָמָּה תֹאמַר֙ יַעֲקֹ֔ב וְתְדַבֵּ֖ר יִשְׂרָאֵ֑ל נִסְתְּרָ֤ה דַרְכִּי֙ מֵיְהוָ֔ה וּמֵאֱלֹהַ֖י מִשְׁפָּטִ֥י יַעֲבֽוֹר׃

מֵיְהוָה וּמֵאֱלֹהַי מִשְׁפָּטִי יַעֲבוֹר: הוא אומר שאנחנו עמו אבל הוא מסתיר את פניו מאתנו, ראייה ברורה על ההשגחה פרטית וכללית.

כח. הֲלֹ֥וא יָדַ֖עְתָּ אִם־לֹ֣א שָׁמַ֑עְתָּ אֱלֹהֵ֤י עוֹלָם֙ | יְהוָ֔ה בּוֹרֵ֖א קְצ֣וֹת הָאָ֑רֶץ לֹ֤א יִיעַף֙ וְלֹ֣א יִיגָ֔ע אֵ֥ין חֵקֶ֖ר לִתְבוּנָתֽוֹ׃

בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ: מֶטונימיה, חלק המצביע על הכלל.

כט. נֹתֵ֥ן לַיָּעֵ֖ף כֹּ֑חַ וּלְאֵ֥ין אוֹנִ֖ים עָצְמָ֥ה יַרְבֶּֽה׃

ל. וְיִעֲפ֤וּ נְעָרִים֙ וְיִיגָ֔עוּ וּבַחוּרִ֖ים כָּשׁ֣וֹל יִכָּשֵֽׁלוּ׃

בַּחוּרִים: ב׳ פתוחה לשון רבים של המילה בָּחוּר, ב׳ קמוצה. דומה להבדל בין אָח ו-אַחִים. (כנראה שני בניינים שונים: פָּעוּל ליחיד ו- פַּעוּל לרבים)[1].

לא. וְקוֵ֤י יְהוָה֙ יַחֲלִ֣יפוּ כֹ֔חַ יַעֲל֥וּ אֵבֶ֖ר כַּנְּשָׁרִ֑ים יָרוּצ֥וּ וְלֹ֖א יִיגָ֣עוּ יֵלְכ֥וּ וְלֹ֖א יִיעָֽפוּ׃

וְקוֵי: הוי״ו, ולא היו״ד, צרויה. (שורש ׳קוה׳)[2]. כך מנוקד בתנ״ך מאיר לטריס.

... **יָרוּצוּ** ... **יֵלְכוּ** ... **יִיעָפוּ**: הנביא אינו מדייק בהדרגתיות: היינו כותבים היום: יֵלְכוּ לפני יָרוּצוּ ו-יָרוּצוּ לפני יִיעָפוּ.

הפסוק הזה מקשר את ההפטרה הזאת לשחרור לוט על ידי אברם שבפרשה.

---

[1] שאלתי את השאלה הזאת (מדוע ההבדל בניקוד?) לאקדמיה ללשון העברית, והנה תשובת מר ברק דן:
היטבת לשאול, ואין בפי תשובה ברורה: נטיית הרבים של שני השמות שהעלית היא נטייה חריגה ביותר, ואני מתקשה לחשוב ולו על דוגמה אחת נוספת. הציפייה היא שאָח ייטה כמו אָב גם ברבים (אָחים כמו אָבות), וציפייה זו נכזבת ברובה (עם זאת בנסמך אֲחֵי־ כמו אֲבות־). תנועת הפתח באל״ף מלמדת שברבים החי׳ת הייתה ככל הנראה מוכפלת (כלומר דגושה בדגש חזק), והסיבה לכך אינה ברורה. אחד ההסברים הוא שצורת הרבים נשקלה במשקל אחר מצורת היחיד, אבל גם הסיבה לכך מעורפלת.
דבריי אלה נכונים גם למקרה של בָּחור - בַּחורים.
אגב, אם תרצה דוגמאות מסוגים אחרים למילים שצורת הרבים שלהן אינה עולה בקנה אחד עם צורת היחיד: אַחֵר, אַחֶרֶת אבל אֲחֵרִים, אֲחֵרוֹת; וכן: בַּיִת - בָּתִּים, עִיר - עָרִים.

[2] חוקר המקרא עמוס חכם כותב בדעת מקרא במקום: ״שהוי״ו הגויה בצירי, והקריאה וקו-יי״. (עמ׳ תכ״ה הערה 31 ג). גם הרב מאיר מאזוז שליט״א בספר הפטרות שלו באותה דעה, והוא מצטט את המנחת ש״י, ולפיו ״היו״ד בצירי״. וכן רד״ק במקום וגם בספר מכלול ובספר השורשים עמ׳ 323. אם נאמר כך, השורש היה אמור להיות ׳קיה׳ (ולא ׳קוה׳) שאינו נמצא בכלל בתנ״ך, אם לא אולי בירמי׳ כה 27: שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ וְקִיוּ, שפירושו להקיא! אומנם, הפרופסור יוחנן ברויאר העיר לי שמסברה אוכל להעלות את האפשרות שזה נובע מחילופי גזרות ע״ו-ע״י, וחילופי גזרות הן תופעה נפוצה למדיי. למשל בַּיִר במקום בּוֹר (ירמיהו ו, ז קרי).
אפשרות אחרת היא ע״ד הארמית, שבה בחלק מן הדיאלקטים ע״ו בינוני נוטה ביו״ד, כגון וקימין (דניאל ג, ג קרי וכך בקביעות במקרא), וכן בארמית של התלמוד קיימא, ניים, ציית, מיית.

א. הַחֲרִישׁוּ אֵלַי אִיִּים וּלְאֻמִּים יַחֲלִיפוּ כֹחַ יִגְּשׁוּ אָז יְדַבֵּרוּ יַחְדָּו לַמִּשְׁפָּט נִקְרָבָה׃

ב. מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים יַרְדֶּ יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ כְּקֶשׁ נִדָּף קַשְׁתּוֹ׃

מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח אור כשדים (עירק של ימינו) נמצאת בצפון מזרח סוריה וכנען.

צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ: בעל הצדק, הוא אברהם אבינו.

יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים יַרְדֶּ: רמז מלחמת ארבעת המלכים את החמישה.

ג. יִרְדְּפֵם יַעֲבֹר שָׁלוֹם אֹרַח בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא׃

יִרְדְּפֵם יַעֲבֹר שָׁלוֹם, אֹרַח בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא: קשה להבין את מערכת הטעמים בצלע הראשונה וגם בשנייה. (אולי: יִרְדְּפֵם יַעֲבֹר, שָׁלוֹם. אֹרַח בְּרַגְלָיו, לֹא יָבוֹא.)

ד. מִי־פָעַל וְעָשָׂה קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ אֲנִי יְהוָה רִאשׁוֹן וְאֶת־אַחֲרֹנִים אֲנִי־הוּא׃

מִי פָעַל וְעָשָׂה קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ אֲנִי יְהוָה רִאשׁוֹן וְאֶת אַחֲרֹנִים אֲנִי הוּא.

רש"י: **וְאֶת אַחֲרֹנִים אֲנִי הוּא**: אף עמכם בנים אחרונים אהיה, ואעזור אתכם:

ה. רָאוּ אִיִּים וְיִירָאוּ קְצוֹת הָאָרֶץ יֶחֱרָדוּ קָרְבוּ וַיֶּאֱתָיוּן׃

כתוב **וְיִירָאוּ** ולא וַיִּירָאוּ: **מדובר** בעתיד ולא בעבר.

ו. אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַעְזֹרוּ וּלְאָחִיו יֹאמַר חֲזָק׃

ז. וַיְחַזֵּק חָרָשׁ אֶת־צֹרֵף מַחֲלִיק פַּטִּישׁ אֶת־הוֹלֶם פָּעַם אֹמֵר לַדֶּבֶק טוֹב הוּא וַיְחַזְּקֵהוּ בְּמַסְמְרִים לֹא יִמּוֹט׃

וַיְחַזֵּק חָרָשׁ אֶת צֹרֵף: מחזק את האליל כדי להילחם נגד ישראל ואלוהיו.

הוֹלֶם פָּעַם: נסוג אחור.

ח. וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךְ זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי׃

אֹהֲבִי: או אֶהוּבִי.

ט. אֲשֶׁר הֶחֱזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ קְרָאתִיךָ וָאֹמַר לְךָ עַבְדִּי־אַתָּה בְּחַרְתִּיךָ וְלֹא מְאַסְתִּיךָ׃

י. אַל־תִּירָא כִּי עִמְּךָ־אָנִי אַל־תִּשְׁתָּע כִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ אִמַּצְתִּיךָ אַף־עֲזַרְתִּיךָ אַף־תְּמַכְתִּיךָ בִּימִין צִדְקִי׃

יא. הֵן יֵבֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ כָּל הַנֶּחֱרִים בָּךְ יִהְיוּ כְאַיִן וְיֹאבְדוּ אַנְשֵׁי רִיבֶךָ׃

יב. תְּבַקְשֵׁם וְלֹא תִמְצָאֵם אַנְשֵׁי מַצֻּתֶךָ יִהְיוּ כְאַיִן וּכְאֶפֶס אַנְשֵׁי מִלְחַמְתֶּךָ׃

יג. כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מַחֲזִיק יְמִינֶךָ הָאֹמֵר לְךָ אַל־תִּירָא אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ׃

יד. אַל־תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב מְתֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזַרְתִּיךְ נְאֻם־יְהוָה וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃

תּוֹלַעַת יַעֲקֹב: ספר הכוזרי ג, סוף פסקה יא: לא יהיה קשה בעיניו, איך נשוב לקדמותנו, אפילו אם לא ישאר ממנו אלא אחד, וכמו שאמר: (ישעיהו מא 14): אַל תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב, כי מה הוא הנשאר מן האדם כששב תולעת בקברו.

אֲנִי עֲזַרְתִּיךְ: תרי קדמין מעל המילה הזאת היא טעות.

טו. הִנֵּה שַׂמְתִּיךָ לְמוֹרַג חָרוּץ חָדָשׁ בַּעַל פִּיפִיּוֹת תָּדוֹשׁ הָרִים וְתָדֹק וּגְבָעוֹת כַּמֹּץ תָּשִׂים:

לְמוֹרַג: המורג הוא לוח עץ עשוי נקבים קבועות אבנים חדות או שיני ברזל חדות על מנת לדוש את החיטה.

תָּדוֹשׁ הָרִים וְתָדֹק: הפעלים שבפסוק הקודם הם במין נקבה ואילו כאן במין זכר: הנושא הראשון הוא תּוֹלַעַת ואילו הנושא השני מוֹרַג.

טז. תִּזְרֵם וְרוּחַ תִּשָּׂאֵם וּסְעָרָה תָּפִיץ אוֹתָם וְאַתָּה תָּגִיל בַּיהוָה בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלָּל: